

ÚRSKURÐARNEFND UM VIÐSKIPTI VIÐ FJÁRMÁLAFYRIRTÆKI

Fjármálaeftirlitið · Suðurlandsbraut 32 · 108 Reykjavík · Sími: 525 2700 · Fax: 525 2727

Ár 2004, þriðjudaginn 20. apríl, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Ragnheiður Bragadóttir, varaformaður, Gunnar Viðar, Íris Ösp Ingjaldsdóttir, Ólöf Embla Einarsdóttir og Sölvi Sölvason.

Fyrir er tekið mál nr. 2/2004:

M

gegn

fjármálafyrirtækinu F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Sóknaraðili er M, en varnaraðili er fjármálafyrirtækið F.

Málið barst úrskurðarnefnd 18. febrúar 2004 með kvörtun sóknaraðila dagsettri sama dag. Kvörtunin var send varnaraðila með bréfi nefndarinnar 20. febrúar 2004 og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust 29. mars 2004 með bréfi hans dagsettu 25. mars 2004. Bréfið var sent sóknaraðila með bréfi nefndarinnar 29. mars 2004 og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust 5. apríl 2004 með bréfi hans dagsettu sama dag.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 19. og 20. apríl 2004.

II.

Málsatvik.

Sóknaraðili gekkst í sjálfskuldarábyrgð á tveimur skuldabréfum, sem gefin voru út af aðalskuldara hinn 5. júní og 10. september 1997. Fyrri bréfið var að fjárhæð 625.000 krónur en hið síðara að fjárhæð 500.000 krónur. Auk sóknaraðila ritar móðir sóknaraðila undir bréfin sem sjálfskuldarábyrgðarmaður. Hinn 21. maí 1999 var báðum skuldabréfunum skuldbreytt með samþykki beggja ábyrgðarmannanna, en þá voru gjaldfallnar afborganir af fyrri láninu 125.000 krónur en af því síðara 50.000 krónur.

Fyrri skuldabréfið var gefið út til að greiða tvo víxla, en sóknaraðili var annars vegar útgefandi og hins vegar ábekingur á þeim víxlum. Útgefandi skuldabréfsins var greiðandi víxlanna. Víxlarnir voru samtals að fjárhæð 600.000 krónur.

Síðara skuldabréfið var gefið út rúmum fjórum mánuðum síðar. Sóknaraðili óskaði ekki eftir sérstöku greiðslumati á útgefanda þess og fór slíkt mat ekki fram.

Ofangreind skuldabréf munu bæði hafa farið í vanskil og var gert árangurslaust fjárnám hjá aðalskuldara og sóknaraðila vegna innheimtu þeirra hinn 29. janúar 2001.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að hann verði leystur undan sjálfskuldarábyrgð á tveimur skuldabréfum og nafn hans tekið af vanskilaskrá.

Til vara er krafist eðlilegra bóta vegna mannorðsmissis, en sóknaraðili kveðst vera á vanskilaskrá vegna málsins.

Sóknaraðili kveður varnaraðila ekki hafa viljað leysa hann undan sjálfskuldarábyrgð þrátt fyrir að F hafi ekki á nokkurn hátt rækt þá skyldu sína að gera sóknaraðila ljósa þá áhættu, sem var því samfara að gangast í ábyrgð vegna viðkomandi skuldara. Varnaraðila hafi verið fullkunnugt um að umræddur skuldari átti að baki fleiri en eitt gjaldþrot og fjármálaóreiðu og var ekki í vinnu þegar lánið var veitt.

Þá kvartar sóknaraðili yfir slælegu ef nokkru greiðslumati á skuldaranum, sem hann gekkst í ábyrgð fyrir. Hann hafi engar upplýsingar fengið um greiðslugetu skuldara eða fyrri viðskipti hans við varnaraðila.

Í athugasemdum sínum dags. 5. apríl sl. tekur sóknaraðili fram að hann hafi ekki lagt fram gögn með kvörtun sinni þar sem hann hafi eðli málsins samkvæmt ekki haft þau undir höndum.

Sóknaraðili segir að útgefandi skuldabréfanna hafi aldrei starfað sem rafverktaki, enda viti sóknaraðili ekki til þess að hann hafi réttindi til þess. Á þeim tíma, sem um ræði, hafi útgefandi skuldabréfanna unnið að stofnun ráðgjafarfyrirtækis, sem rekið hafi verið á afar veikum grunni. Það fyrirtæki sé nú gjaldþrota.

Sóknaraðili vekur athygli á að á skömmum tíma hafi varnaraðili lánað útgefanda bréfanna 1.125.000 krónur, þar af hafi 625.000 krónur verið lánaðar til að greiða upp tvo gjaldfallna víxla. Varnaraðili hafi lánað þessa fjármuni án þess að kanna hvað lægi að baki slíkri fjárþörf, hver greiðslugeta útgefandans var heildstætt séð, hvað lægi að baki veltu á reikningi hans eða hvort hann skuldaði í öðrum fjármálastofnunum. Um sé að ræða lánastarfsemi varnaraðila til óábyrgs aðila, sem ekki var í launaðri vinnu á þeim tíma, sem um ræðir, er með nokkur gjaldþrot að baki og dóm fyrir fjármálamisferli. Ljóst sé að varnaraðili hafi aðeins hugsað um að tryggja sig með ábyrgðarmönnum en hafi í engu skeytt um greiðslugetu eða fjármálaferil lántakans.

Sóknaraðili tekur fram að útgefandi skuldabréfanna hafi verið í sambúð með móður hans á þessum tíma, en hann teljist hins vegar ekki fósturfaðir sóknaraðila. Sóknaraðili hafi verið hátt á fertugsaldri þegar lánin voru veitt, löngu fluttur að heiman og nýlega fluttur heim eftir nokkurra ára búsetu erlendis. Fráleitt sé því að ætla að sóknaraðili hafi haft einhverja innsýn inn í fjármál aðalskuldarans vegna fjölskyldutengsla. Varnaraðili hafi hins vegar haft mun betri aðstöðu og möguleika til að kanna fjárhagsstöðu aðalskuldarans en sóknaraðili. Sóknaraðili kveðst hafa treyst varnaraðila til að meta og kanna að fullu greiðslugetu og fjármálaferil aðalskuldarans og kveðst því ekki hafa haft ástæðu til að ætla að í ábyrgðarskuldbindingu hans fælist sú áhætta, sem í ljós hefur komið.

Að því er varðar gerða bótakröfu tekur sóknaraðili fram í fyrirnefndum athugasemdum sínum að öllum ætti að vera ljóst það tjón, sem hann hafi orðið fyrir, vegna þess að nafn hans er á vanskilaskrá. Hann fái enga fyrirgreiðslu í bönkum, þrátt fyrir að hafa ávallt staðið í skilum, og þá geti hann ekki keypt fasteign eða vörur og þjónustu á afborgunum. Sóknaraðili tekur fram að hann sé ólöglærður og kveðst því leggja bótakröfuna í hendur úrskurðarnefndarinnar, sem geti beint henni í réttan farveg.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Af hálfu varnaraðila er þess aðallega krafist að öllum kröfum sóknaraðila verði vísað frá nefndinni, en til vara að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili kveðst byggja aðalkröfu sína á því að rökstuðningi sóknaraðila sé svo verulega áfátt að leiða eigi til frávísunar málsins, sbr. e-lið 6. gr. samþykktu úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki. Þá leggi sóknaraðili engin gögn fram til stuðnings kröfum sínum.

Sóknaraðili byggir á því að varnaraðila hafi verið skylt að framkvæma greiðslumat vegna útgáfu skuldabréfanna og kynna sóknaraðila þá áhættu, sem hafi verið því samfara að gangast í ábyrgð fyrir skuldarann. Hann víki hins vegar hvergi að því í rökstuðningi sínum á hverju slík skylda byggist. Þá sé ekki ljóst við hvað sóknaraðili miði þegar hann ræði um eðlilega ábyrgð.

Að því er varði varakröfu sóknaraðila sé hvorki vísað til bótagrundvallar né hvaða aðgerðir af hálfu varnaraðila valdi bótaskyldu. Sóknaraðili krefjast “eðlilegra bóta” án þess að fjalla nánar um það við hvað beri að styðjast í þeim efnum.

Varnaraðila sé örðugt að verjast þessum kröfum. Verði þær að teljast það óskýrar að þær verði frávísun málsins, sbr. e-lið 6. gr. samþykktanna.

Varnaraðili rökstyður varakröfu sína um að hafna beri öllum kröfum sóknaraðila með eftirfarandi hætti:

Varnaraðili telur að með því að bjóða sóknaraðila að gangast í ábyrgð á fyrra skuldabréfinu í stað þess að grípa til innheimtuaðgerða á grundvelli áðurnefndra tveggja víxla hafi varnaraðili komið verulega á móts við sóknaraðila. Ekki hafi verið um að ræða nýja ábyrgðarskuldbindingu af hálfu sóknaraðila þar sem hann hafi þegar verið í sjálfskuldarábyrgð vegna sama skuldara á umræddum víxlum. Ekki geti því komið til þess að ábyrgðin eigi að falla niður vegna skorts á greiðslumati eða því að honum hafi ekki verið kynnt sú áhætta, sem var samfara því að gangast í ábyrgð.

Síðara skuldabréfið hafi verið gefið út rúmum fjórum mánuðum síðar og hafi sóknaraðili ekki óskað sérstaklega eftir greiðslumati á skuldaranum. Slíkt mat hafi því ekki farið fram svo vitað sé. Samkomulag um notkun sjálfskuldarábyrgða var gert 27. janúar 1998 og hafði því ekki tekið gildi þegar skuldabréfin voru gefin út. Engar reglur eða lög skylduðu varnaraðila til að framkvæma slíkt mat. Í samkomulaginu sé að auki tekið fram að fjármálafyrirtæki sé ekki skylt að framkvæma greiðslumat nema þess sé sérstaklega óskað, sbr. 1. ml. 3. gr. samkomulagsins. Undantekning sé gerð þegar ábyrgðin nemi meira en einni milljón króna, en um slíkt sé ekki að ræða í þessu tilviki. Engin ástæða sé til þess að leggja ábyrgðirnar saman þar sem rúmir fjórir mánuðir hafi verið á milli bréfanna. Auk þess hafi fyrra bréfið verið gefið út til að greiða upp fyrri skuldbindingar sóknaraðila og því með öllu óeðlilegt að leggja ábyrgðirnar saman. Með vísan til ofangreinds hafi ekkert skyldað varnaraðila til að meta greiðslugetu skuldara.

Burtséð frá því hvort skylt var að láta fara fram greiðslumat eða ekki telur varnaraðili að það ógildi ekki ábyrgðina sjálfkrafa þótt greiðslumat hafi ekki farið fram. Líta verði til þess að sóknaraðili sé fóstursonur aðalskuldarans og sonur meðábyrgðarmanns síns á bréfunum. Aðalskuldarinn og meðábyrgðarmaður sóknaraðila hafi einnig verið ábyrgir fyrir greiðslu fyrrnefndra víxla, annars vegar sem greiðandi og hins vegar sem greiðandi og útgefandi. Með hliðsjón af þessu megi ljóst vera að sóknaraðila hafi verið kunnugt um hver greiðslugeta aðalskuldarans var.

Varnaraðili tekur fram að sóknaraðili hafi ekki sýnt fram á að greiðslumat hefði leitt til þess að hann hefði ekki gengist undir ábyrgðina. Þá telur sóknaraðili jafnframt að ef greiðslumat hefði farið fram á þessum tíma hefði það leitt í ljós að aðalskuldari bréfanna var gjaldfær. Á yfirliti frá fjármálafyrirtæki aðalskuldara dags. 9. september 1997, þ.e. sama dag og síðara skuldabréfið var gefið út, komi fram að heildarskuldir aðalskuldarans voru 1.000.200 krónur, þar af hafi fyrra skuldabréfið numið rúmum 562.500 krónum, gjaldfallin X skuld rúmum 279.700 krónum og viðskiptavíxill rúmum 160.000 krónum. Einu skammtímaskuldir aðalskuldara, sem hafi verið gjaldfallnar, hafi verið fyrrnefnd X

skuld, en aðalskuldari hafi átt inneign inn á debetkortareikningi að fjárhæð 275.100 krónur. Auk framangreinds hafi aðalskuldari verið með tryggingu að fjárhæð rúmar 1.362.500 krónur og veltu á debetkortareikningi að fjárhæð rúmar 3.515.000 krónur. Allt gefi þetta til kynna að aðalskuldari hafi verið vel greiðslufær á þessum tíma. Samkvæmt þeim upplýsingum, sem varnaraðili hafði, hafi aðalskuldari verið rafverktaki og hafi varnaraðili ekki verið kunnugt um neina erfiðleika í starfsemi hans. Varnaraðili hafi ekki haft tök á að rannsaka hagi aðalskuldarans nema að því er varðaði viðskipti hans við bankann. Þau hafi ekki bent til annars en að aðalskuldarinn væri greiðslufær.

Varnaraðili kveðst ennfremur byggja á því að á honum hafi ekki hvílt sú skylda að tilkynna sóknaraðila með sérstökum hætti hver þýðing þess sé að gangast í sjálfskuldarábyrgð. Telur varnaraðili að sóknaraðili hafi verið fullljós þýðing þess, sérstaklega með tilliti til þess að sjálfskuldarábyrgð á fyrra skuldabréfinu hafi komið í stað víxla, sem sóknaraðili hafi annars vegar ritað á sem útgefandi og hins vegar sem ábekingur. Þá telur varnaraðili sóknaraðila hafa verið í mun betri aðstöðu en varnaraðili til að meta það hver staða aðalskuldarans var, svo og meðábyrgðarmanns.

Kröfu sóknaraðila um að nafn hans verði tekið af vanskilaskrá er hafnað með sömu rökum og að ofan greinir eins og við á. Sé um að ræða gilda ábyrgð telur varnaraðili engin rök knýja á um að fjarlægja nafn sóknaraðila af vanskilaskrá. Að halda rétta vanskilaskrá sé mikilvægur þáttur í að meta greiðslugetu aðila.

Þá hafnar varnaraðili öllum kröfum sóknaraðila um bætur vegna mannorðsmissis. Engin hlutlæg bótaregla eigi við í þessum efnum. Þá telur varnaraðili með öllu ósannað að varnaraðili hafi valdið sóknaraðila tjóni með saknæmum hætti.

V.

Niðurstaða

Nefndin tekur undir það með varnaraðila að málatilbúnaði og rökstuðningi sóknaraðila sé nokkuð ábótavant. Málavextir þykja hins vegar að fullu upplýstir með greinargerð varnaraðila og framlagningu gagna af hans hálfu. Með hliðsjón af því og með því að kröfugerð sóknaraðila þykir þannig úr garði gerð að leysa megí úr ágreiningi aðila efnislega verður ekki fallist á frávísunarkröfu varnaraðila.

Fram kemur í greinargerð varnaraðila, sem fær stuðning í framlögðum gögnum, að skuldabréf dags. 5. júní 1997 var gefið út í þeim tilgangi að greiða upp tvo gjaldfallna víxla, sem voru samtals að fjárhæð 600.000 krónur, en varnaraðili var útgefandi annars þeirra, en ábekingur á hinum. Greiðandi víxlanna var jafnframt útgefandi skuldabréfsins. Þar sem sóknaraðili stóð þegar í sjálfskuldarábyrgð vegna sama skuldara og vegna svipaðrar fjárhæðar þykir hann ekki geta byggt á því að skortur á greiðslumati eða

upplýsingum um fjárhagsstöðu lántaka eigi að leiða til þess að fella beri niður sjálfskuldarábyrgð hans samkvæmt umræddu skuldabréfi og er þeirri kröfu hans því hafnað.

Síðara skuldabréfið var gefið út rúmum fjórum mánuðum síðar eða hinn 10. september 1997. Á þeim tíma hafði samkomulag um notkun sjálfskuldarábyrgða ekki verið undirritað og kemur því ekki til álita í máli þessu. Engar reglur skylduð varnaraðila til að láta framkvæma greiðslumat á útgefanda bréfsins og ekki er að sjá af gögnum málsins að sóknaraðili hafi óskað eftir slíku mati. Þá voru engar þær reglur í gildi, sem lögðu ótvíræða skyldu á varnaraðila að upplýsa sóknaraðila um áhættu, sem var samfara því að gangast í sjálfskuldarábyrgð vegna skuldarans. Þá hefur ekki verið leitt í ljós að varnaraðili hafi leynt sóknaraðila upplýsingum um fjárhagsstöðu skuldarans og með því komið því til leiðar að sóknaraðili gekkst í sjálfskuldarábyrgð. Þvert á móti þykir bendir framlagt yfirlit yfir viðskipti skuldarans við varnaraðila dags. 9. september 1997 til þess að umræddur skuldari hafi verið greiðslufær þegar síðara skuldabréfið var gefið út, þ.e.a.s. ef eingöngu er miðað við viðskipti hans við varnaraðila. Með vísan til framangreinds er kröfu sóknaraðila um að hann verði leystur undan sjálfskuldarábyrgð vegna síðara skuldabréfsins hafnað. Með sömu rökum verður einnig að hafna kröfu sóknaraðila um að hann verði tekinn af vanskilaskrá vegna beggja skuldabréfanna. Þá leiðir af niðurstöðu málsins að kröfu sóknaraðila um bætur er hafnað.

Með vísan til alls ofangreinds er niðurstaða nefnarinnar sú að hafna beri kvörtun sóknaraðila í máli þessu.

ú r s k u r ð a r o r ð :

Kvörtun sóknaraðila, M, á hendur fjármálafyrirtækinu F, er hafnað.

Reykjavík, 20. apríl 2004

Ragnheiður Bragadóttir

Gunnar Viðar

Íris Ösp Ingjaldsdóttir

Ólöf Embla Einarsdóttir

Sölvi Sölvason